GENERALINIO ADVOKATO
MACIEJ SZPUNAR IŠVADA,
pateikta 2018 m. lapkričio 6 d.[1]

Byla C-492/18 (PPU)

Openbaar Ministerie
prieš
TC

(*Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas, Nyderlandai) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūra – Policijos ir teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Pagrindų sprendimas 2002/584/TVR – Europos arešto orderis – Sprendimas dėl perdavimo – 17 straipsnis – Prašomo perduoti asmens teisės – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 6 straipsnis – Teisė į laisvę“

I. Įvadas

1. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas Nyderlanduose vykdant Europos arešto orderį (toliau – EAO), Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės teisminės institucijos išduotą TC baudžiamojo persekiojimo tikslais.

2. Suėmus TC Nyderlanduose Teisingumo Teismui buvo pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą byloje *RO*[2] dėl Jungtinės Karalystės pranešimo apie ketinimą išstoti iš Europos Sąjungos pagal ES sutarties 50 straipsnio 2 dalį poveikio tos valstybės narės institucijų priimto EAO vykdymui. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą šioje byloje pateikęs teismas sustabdė bylos nagrinėjimą, kol bus priimtas sprendimas RO byloje, todėl TC išbuvo suimtas ilgesnį nei 90 dienų laikotarpį.

3. Taigi, vadovaujantis nuostata, kuria Pagrindų sprendimas 2002/584/TVR[3] perkeltas į Nyderlandų teisę, prašomo perduoti asmens suėmimas pagal EAO turėtų būti nutrauktas praėjus 90 dienų nuo jo sulaikymo. Tačiau Nyderlandų teismai mano, kad tą laikotarpį reikia sustabdyti, kad tokį asmenį būtų galima laikyti suimtą.

4. Tokiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pateikė Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą, ar TC laikymas suimto atitinka Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 6 straipsnį.

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 2018 m. rugsėjo 19 d. Sprendimas *RO* (C-327/18 PPU, EU:C:2018:733).

3 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimas dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34), iš dalies pakeistas 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR, iš dalies keičiančiu [p]amatinius sprendimus 2002/584/TVR, 2005/214/TVR, 2006/783/TVR, 2008/909/TVR ir 2008/947/TVR ir stiprinančiu asmenų procesines teises bei skatinančiu tarpusavio pripažinimo principo taikymą sprendimams, priimtiems atitinkamam asmeniui asmeniškai nedalyvavus teisminiame nagrinėjime (OL L 81, 2009, p. 24) (toliau – pagrindų sprendimas).

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

5. Pagrindų sprendimo 1 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad jis „nekeičia pareigos gerbti pagrindines teises ir pagrindinius teisinius principus, įtvirtintus Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnyje“.

6. Pagrindų sprendimo 12 straipsnyje „Asmens laikymas laisvės atėmimo vietose [Asmens laikymas suimto]“ nurodyta:

„Kai asmuo areštuojamas [Kai asmuo sulaikomas] pagal Europos areštо orderį, vykdančioji teisminė institucija pagal vykdančiosios valstybės narės teisę nusprendžia, ar prašomą perduoti asmenį reikėtų laikyti laisvės atėmimo vietoje [reikėtų laikyti suimtą]. Asmuo pagal vykdančiosios valstybės narės vidaus teisę gali būti bet kuriuo metu laikinai [lygtinai] paleistas, jei minėtos valstybės narės kompetentinga institucija imasi visų, jos nuomone, reikalingų priemonių užtikrinti, kad asmuo nepasislėptų.“

7. Pamatinio sprendimo 17 straipsnio 1, 3–5 ir 7 dalyse numatyta:

„1. [EAO] nagrinėjamas ir vykdomas skubos tvarka.

<…>

3. Kitais atvejais [galutinis] sprendimas dėl [EAO] vykdymo turėtų būti priimtas per 60 dienų nuo prašomo perduoti asmens arešto [nuo prašomo perduoti asmens sulaikymo].

4. Kai ypatingais atvejais [EAO] įvykdyti per šio straipsnio 2 ir 3 dalyse nurodytus terminus negalima, vykdančioji teisminė institucija nedelsdama apie tai praneša išduodančiajai teisminei institucijai ir nurodo tokio uždelsimo priežastis. Tokiu atveju terminą galima pratęsti dar 30 dienų.

5. Kol vykdančioji teisminė institucija dėl [EAO] nėra priėmusi galutinio sprendimo, ji užtikrina, kad būtų užtikrinamos efektyviam asmens perdavimui būtinos materialiosios sąlygos.

<…>

7. Kai išimtinėmis aplinkybėmis kuri nors valstybė narė negali laikytis šiame straipsnyje numatytų terminų, ji apie tai praneša Eurojustui, nurodydama vėlavimo priežastis. Be to, valstybė narė, kuri patiria nuolatinį kitos valstybės narės vėlavimą, susijusį su Europos arešto orderio vykdymu, apie tai praneša Tarybai siekdama, kad būtų įvertinta, kaip valstybių narių lygiu yra įgyvendinamas šis pamatinis [pagrindų] sprendimas.“

B. Nyderlandų teisė

8. Pagrindų sprendimas buvo perkeltas į Nyderlandų teisę *Overleveringswet* (Įstatymas dėl perdavimo; *Stb.*, Nr. 195, 2004 m.; toliau – OLW). OLW 22 straipsnio 1, 3 ir 4 dalyse nustatyta:

„1. Sprendimą dėl perdavimo *rechtbank* (apylinkės teismas) turi priimti ne vėliau kaip per 60 dienų nuo 21 straipsnyje nurodyto prašomo perduoti asmens sulaikymo.

<…>

3. Išimtiniais atvejais *rechtbank* (apylinkės teismas), nurodydamas išduodančiajai teisminei institucijai priežastis, 60 dienų terminą gali pratęsti ne daugiau kaip 30 dienų.

4. Jei per 3 dalyje nurodytą terminą *rechtbank* (apylinkės teismas) nepriima sprendimo, jis gali dar kartą pratęsti terminą neribotam laikui, tam tikromis sąlygomis sustabdydamas prašomo perduoti asmens laisvės suvaržymo priemonės taikymą ir informuodamas išduodančiąją teisminę instituciją.“

9. OLW 64 straipsnyje numatyta:

„1. Jei sprendimas dėl laisvės suvaržymo priemonės taikymo gali arba turi būti priimtas pagal šį įstatymą, tam tikromis sąlygomis šios priemonės taikymas gali būti atidėtas arba sustabdytas, kol bus paskelbtas perdavimą leidžiantis *rechtbank* (apylinkės teismas) sprendimas. Sąlygos nustatomos tik siekiant užtikrinti, kad asmuo nepasislėptų.

2. Baudžiamojo proceso kodekso 80 straipsnis, išskyrus jo 2 dalį, ir 81–88 straipsniai *mutatis mutandis* taikomi *rechtbank* (apylinkės teismas) arba ikiteisminio tyrimo teisėjo pagal 1 dalį priimtoms nutartims.“

10. Pagal *Wetboek van Strafvordering* (Nyderlandų baudžiamojo proceso kodeksas) 84 straipsnio 1 dalies pirmą sakinį, taikytiną vadovaujantis OLW 64 straipsnio 2 dalimi, prokuratūra gali nurodyti sulaikyti prašomą perduoti asmenį, jeigu buvo pažeista viena iš suėmimo perdavimo tikslais sustabdymo sąlygų arba jeigu tam tikromis aplinkybėmis iškilo pasislėpimo pavojus.

III. Faktinės aplinkybės ir procesas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme

11. 2017 m. birželio 12 d. Jungtinės Karalystės teisminė institucija išdavė EAO siekdama vykdyti TC, Ispanijoje gyvenančio Jungtinės Karalystės piliečio, įtariamo dalyvavus įvežant, platinant ir parduodant stiprius narkotikus, baudžiamąjį persekiojimą.

12. 2018 m. balandžio 4 d. TC buvo sulaikytas Nyderlanduose. Tą dieną pradėtas skaičiuoti OLW 22 straipsnio 1 dalyje ir pagrindų sprendimo 17 straipsnio 3 dalyje nustatytas 60 dienų terminas, per kurį turėjo būti priimtas sprendimas dėl EAO vykdymo.

13. 2018 m. gegužės 31 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas sprendimo dėl EAO vykdymo priėmimo terminą pratęsė 30 dienų.

14. 2018 m. birželio 14 d. sprendimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą, kol bus priimtas Teisingumo Teismo sprendimas byloje *RO*[4]. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas leido sustabdyti sprendimo dėl EAO vykdymo priėmimo terminą, todėl TC liko suimtas.

15. 2018 m. birželio 27 d. TC advokatas, remdamasis OLW 22 straipsnio 4 dalimi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui pateikė prašymą lygtinai jį paleisti nuo 2018 m. liepos 4 d., t. y. praėjus 90 dienų nuo sulaikymo. Iš tikrųjų, pagal OLW 22 straipsnio 4 dalį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės privalo nutraukti prašomo perduoti asmens suėmimą praėjus nustatytam 90 dienų terminui, per kurį turėjo būti priimtas galutinis sprendimas dėl EAO vykdymo.

4 2018 m. rugsėjo 19 d. Sprendimas *RO* (C-327/18 PPU, EU:C:2018:733).

16. Atsižvelgdamas į tai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia mano, kad perkėlęs pagrindų sprendimą į nacionalinę teisę Nyderlandų teisės aktų leidėjas rėmėsi prielaida, jog pagal tą pagrindų sprendimą, pasibaigus 90 dienų laikotarpiui, prašomas perduoti asmuo nebegali būti laikomas suimtas siekiant jį perduoti. Tačiau, kaip matyti iš Sprendimo *Lanigan*[5], pagrindų sprendime nėra nustatyta bendroji besąlygiška pareiga (lygtinai) paleisti asmenį pasibaigus 90 dienų laikotarpiui, jeigu perdavimo procedūra buvo vykdoma pakankamai kruopščiai, taigi suėmimo laikas netrunka pernelyg ilgai[6].

17. Antra, *rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas) priduria, kad OLW 22 straipsnio 4 dalyje pakankamai neatsižvelgiama į Sąjungos pirminės teisės nuostatose nustatytas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pareigas.

18. Konkrečiai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad jis privalo, pirma, pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą, kai atsakymas į šį klausimą reikalingas siekiant priimti sprendimą dėl EAO vykdymo, antra, laukti atsakymo į kitų valstybių narių teisminių institucijų pateiktus klausimus tais atvejais, kai atsakymas į kito teismo pateiktą klausimą jam yra būtinas siekiant priimti savo sprendimą, ir, trečia, kaip nurodyta Sprendime *Aranyosi ir Căldăraru*[7], atidėti savo sprendimo dėl perdavimo priėmimą, jeigu prašomam perduoti asmeniui išduodančiojoje valstybėje narėje kyla reali nežmoniško ar žeminamojo elgesio rizika.

19. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pažymi, kad, remiantis Teisingumo Teismo jurisprudencija, aplinkybės, kuriomis kyla viena iš pirmiau minėtų pareigų, yra „išimtinės aplinkybės“, kaip tai suprantama pagal pagrindų sprendimo 17 straipsnio 7 dalį, dėl kurių vykdančiai valstybei narei užkertamas kelias paisyti 90 dienų sprendimo priėmimo termino[8].

20. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad nustatė keletą priežasčių, kurios, jo nuomone, rodo, jog esama pavojaus, kad paleistas TC pasislėps. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuoja, kad negali panaikinti TC skirtos laisvės suvaržymo priemonės, kartu užtikrindamas, kad tebėra vykdomos pagrindų sprendimo 17 straipsnio 5 dalyje nustatytos efektyviam asmens perdavimui būtinos materialiosios sąlygos.

21. Siekdamas išspręsti prieštaravimą tarp prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pareigų ir OLW 22 straipsnio 4 dalies formuluotės, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad ankstesniuose sprendimuose jam pavyko pateikti šios nuostatos išaiškinimą, kurį jis laiko atitinkančiu pagrindų sprendimą. Taigi, remdamasis šiuo išaiškinimu, susiklosčius aplinkybėms, kuriomis kyla viena iš šios išvados 18 punkte nurodytų pareigų, jis sustabdo sprendimo dėl EAO vykdymo priėmimo terminą. Per šį sustabdymo laikotarpį jis neprivalo lygtinai paleisti prašomo perduoti asmens, nes 90 dienų terminas nėra skaičiuojamas, todėl negali pasibaigti. Toks aiškinimas neprieštarauja tam, kad asmuo būtų lygtinai paleistas, visų pirma, jeigu jis būtų laikomas suimtas pernelyg ilgai. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuoja, kad nagrinėjamu atveju TC nebuvo per ilgai laikomas suimtas.

5 2015 m. liepos 16 d. Sprendimas *Lanigan* (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, 50 punktas).

6 2015 m. liepos 16 d. Sprendimas *Lanigan* (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, 52 ir 58 punktai).

7 2016 m. balandžio 5 d. Sprendimas *Aranyosi ir Căldăraru* (C-404/15 ir C-659/15 PPU, EU:C:2016:198).

8 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą priėmęs teismas šiuo atžvilgiu mini 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimą *F* (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 64 ir 65 punktai) ir 2016 m. balandžio 5 d. Sprendimą *Aranyosi ir Căldăraru* (C-404/15 ir C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 99 punktas).

22. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad *Gerechtshof Amsterdam* (Amsterdamo apeliacinis teismas, Nyderlandai), apeliacinės instancijos teismas šioje byloje, savo ankstesniuose sprendimuose konstatavo, jog OLW 22 straipsnio 4 dalies negalima aiškinti taip, kaip pasiūlyta ankstesniame punkte. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo manymu, *Gerechtshof te Amsterdam* (Amsterdamo apeliacinis teismas), siekdamas nustatyti, ar reikia sustabdyti sprendimo dėl EAO vykdymo priėmimo terminą, įvertina intereso apsaugoti ES teisės sistemą ir intereso laikytis nacionalinės teisės, atsižvelgiant į teisinio saugumo principą, santykį.

23. Kaip matyti iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą, iki šiol, siekiant suderinti šiuos interesus, visada būdavo gaunamas toks pat konkretus rezultatas, koks gautas vadovaujantis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo požiūriu. Bet kuriuo atveju, vadovaudamasis savo sprendimų priėmimo praktika, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas jurisprudencijoje toliau taikė savo išaiškinimą.

IV. Teisingumo Teismui pateiktas prejudicinis klausimas

24. Tokiomis aplinkybėmis 2018 m. liepos 27 d. sprendimu (jį Teisingumo Teismo kanceliarija gavo tą pačią dieną) *rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas, Nyderlandai) pateikė Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

„Ar prašomo perduoti asmens, kuris gali pasislėpti, laikymas suimto, siekiant jį perduoti, daugiau kaip 90 dienų, skaičiuojamų nuo šio asmens sulaikymo momento, prieštarauja [Chartijos] 6 straipsniui, jei:

– vykdančioji valstybė narė Pagrindų sprendimo [2002/584] 17 straipsnį perkėlė taip, kad prašomo perduoti asmens suėmimo siekiant jį perduoti taikymas visais atvejais turi būti sustabdomas, kai viršijamas 90 dienų terminas, nustatytas galutiniam sprendimui dėl [EAO] vykdymo priimti, ir

– šios valstybės narės teisminės institucijos išaiškino nacionalinės teisės aktus taip, kad sprendimo priėmimo terminas sustabdomas, kai vykdančioji teisminė institucija nusprendžia pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą arba palaukti atsakymo į kitos vykdančiosios teisminės institucijos pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą, arba atidėti sprendimo dėl perdavimo priėmimą dėl to, kad kyla realus pavojus, jog išduodančiojoje valstybėje narėje įkalinimo sąlygos yra nežmoniškos ar žeminamos?“

V. Procesas Teisingumo Teisme

25. Kadangi TC yra suimtas ir prašyme priimti prejudicinį sprendimą keliami klausimai yra susiję su sritimi, kuriai taikomos Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) trečios dalies V antraštinės dalies nuostatos, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tuo pačiu sprendimu taip pat paprašė Teisingumo Teismo, kad šiam prašymui priimti prejudicinį sprendimą būtų taikoma jo Procedūros reglamento 107 straipsnyje nustatyta prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūra.

26. 2018 m. rugpjūčio 9 d. sprendimu Teisingumo Teismas patenkino šį prašymą.

27. Pagrindinės bylos šalys, Nyderlandų vyriausybė ir Europos Komisija pateikė rašytines pastabas. Šios šalys, Nyderlandų, Čekijos, Airijos ir Italijos vyriausybės ir Komisija taip pat buvo išklausytos per teismo posėdį, kuris įvyko 2018 m. spalio 4 d.

28. 2018 m. rugsėjo 19 d. Teisingumo Teismas paskelbė savo sprendimą byloje *RO* (C-327/18 PPU), o procesas pagrindinėje byloje buvo sustabdytas anksčiau, 2018 m. birželio 14 d. Šiame sprendime Teisingumo Teismas iš esmės nurodė, kad vykdančioji valstybė narė negali atsisakyti vykdyti EAO, kol išduodančioji valstybė narė yra Europos Sąjungos narė.

29. Atsakydamas į Teisingumo Teismo prašymą, 2018 m. rugsėjo 26 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad aptariamas EAO dar nėra įvykdytas ir kad TC vis dar yra suimtas. Taigi posėdžio dieną TC buvo laikomas suimtas ilgiau nei 6 mėnesius.

VI. Analizė

30. Savo prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia sužinoti, ar prašomo perduoti asmens laikymas suimto dėl EAO praėjus 90 dienų laikotarpiui nuo jo sulaikymo yra teisės į laisvę apribojimas, atitinkantis Chartijos 6 straipsnyje ir 52 straipsnio 1 dalyje nustatytą teisinio pagrindo buvimo reikalavimą, kai toks teisių apribojimas yra grindžiamas keliais skirtingais nacionalinės teisės nuostatos, pagal kurią laikyti suimtą yra draudžiama, išaiškinimais.

31. Sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą taip pat iškelti tam tikri klausimai, kurie nėra įtraukti į prejudicinį klausimą. Jais siekiama išsiaiškinti, ar tuo atveju, jeigu Teisingumo Teismas atsakytų į prejudicinį klausimą taip, kad laikymas suimto prieštarauja Chartijai, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas privalėtų netaikyti OLW 22 straipsnio 4 dalies. Šie klausimai, mano manymu, yra susiję su nacionalinio teismo pareiga netaikyti atitinkamos nacionalinės teisės nuostatų, kurios yra nesuderinamos su ES teise, kai tas teismas negali užtikrinti jų suderinamumo su ES teise, remdamasis jų išaiškinimu jurisprudencijoje.

32. Šioje išvadoje siūlau Teisingumo Teismui į prejudicinį klausimą atsakyti taip, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos byloje, pagal Chartiją draudžiama asmenį laikyti suimtą pasibaigus 90 dienų laikotarpiui nuo jo sulaikymo. Konkrečiai, manau, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo ir *Gerechtshof Amsterdam* (Amsterdamo apeliacinis teismas) pateikti jurisprudencijos išaiškinimai neatitinka Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje nustatyto teisinio pagrindo buvimo reikalavimo.

33. Atsižvelgiant į mano siūlomą atsakymą į prašymą priimti sprendimą pateikusio teismo suformuluotą prejudicinį klausimą, siekiant naudingai į jį atsakyti, taip pat reikia išspręsti teisinę problemą, susijusią su nacionalinio teismo pareiga netaikyti nacionalinės teisės nuostatų, kurios yra nesuderinamos su Sąjungos teise. Tačiau su tuo susiję prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimai yra grindžiami prielaida, kad tokia nacionalinės teisės nuostata, kokia išdėstyta OLW 22 straipsnio 4 dalyje, yra nesuderinama su pagrindų sprendimu nustatyta sistema.

34. Todėl visų pirma išnagrinėsiu, ar teisinio pagrindo buvimo reikalavimas įvykdomas tuo atveju, jeigu vykdančiosios teisminės institucijos jurisprudencijoje bando nustatyti teisės į laisvę apribojimą. Antra, bandysiu atsakyti į klausimą, ar su pagrindų sprendimu suderinama nacionalinės teisės nuostata, kurioje nustatyta besąlygiška pareiga paleisti prašomą perduoti pagal EAO asmenį pasibaigus 90 dienų laikotarpiui nuo jo sulaikymo. Jeigu atsakymas į šį klausimą būtų neigiamas, trečia, išnagrinėsiu problemą, susijusią su pareiga netaikyti tokios nuostatos, kuria pagrindų sprendimas perkeliamas į nacionalinę teisę.

A. Dėl teisinio pagrindo buvimo reikalavimo

35. Chartijos 52 straipsnio 1 dalis nėra specialiai paminėta prašyme priimti prejudicinį sprendimą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš tikrųjų Teisingumo Teismo klausia, ar jo prašyme aprašyti jurisprudencijoje išdėstyti išaiškinimai atitinka Chartijos 6 straipsnį, ir tokiomis aplinkybėmis ne kartą nurodo, kad remiasi teisinio saugumo principu.

36. Vis dėlto manau, pirma, kad asmens laisvės suvaržymas pripažintinas Chartijos 6 straipsnyje įtvirtintos teisės apribojimu. Toks apribojimas prieštarauja šiai nuostatai, jeigu neatitinka Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje nustatytų reikalavimų[9]. Be to, pagal teisinio saugumo principą, be kita ko, reikalaujama, kad teisės normos, ypač kai jos gali sukelti asmenims nepalankių pasekmių, būtų aiškios, tikslios, o jų pasekmės – nuspėjamos[10]. Kaip parodysiu šios išvados 39–52 punktuose, tos pačios sąlygos keliamos ir taikant teisinio pagrindo buvimo reikalavimą pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį. Dėl šių priežasčių būtų galima manyti, kad tais atvejais, kai apribojamos galimybės naudotis Chartijos užtikrinamomis teisėmis ir laisvėmis, šis reikalavimas yra teisinio saugumo principo išraiška.

37. TC, Italijos ir Nyderlandų vyriausybės ir Komisija pritaria atsakymui, kad tokie išaiškinimai, kokius pateikė Nyderlandų teismai, pagal Chartiją yra draudžiami, ir pareiškė abejonių, ar Nyderlandų teisėje yra nustatytas teisinis pagrindas asmenį laikyti suimtą pasibaigus 90 dienų laikotarpiui nuo sulaikymo. Bet Airijos vyriausybė mano, kad tokiu teisiniu pagrindu gali būti laikomas nacionalinės nuostatos išaiškinimas jurisprudencijoje, jeigu jis atitinka tam tikras sąlygas[11].

38. Todėl manau, kad, atsižvelgiant į šios bylos aplinkybes, reikia atsakyti į klausimą, ar vadovaujantis tokiais jurisprudencijoje nustatytais išaiškinimais, kokie išdėstyti prašyme priimti prejudicinį sprendimą, yra vykdomas Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje nustatytas teisinio pagrindo buvimo reikalavimas.

1. Sąvokos „įstatymas“ ypatybės, kaip tai suprantama pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį

39. Savo Nuomonėje 1/15[12] Teisingumo Teismas atmetė Europos Parlamento argumentą, kad Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje vartojamas terminas „įstatymas“ nesutampa su SESV vartojama sąvoka „teisėkūros procedūra priimtas aktas“[13]. Iš tikrųjų Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad „vykstant šiai procedūrai tikrai nebuvo tvirtinama, kad numatytas sudaryti susitarimas gali neatitikti prieinamumo ir nuspėjamumo reikalavimų, keliamų tam, kad jame numatyti apribojimai galėtų būti laikomi nustatytais įstatymo, kaip tai suprantama pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį“[14]. Iš Nuomonės 1/15[15] galima daryti išvadą, kad sąlygos, būtinos siekiant įvykdyti teisinio pagrindo buvimo reikalavimą, priklauso ne nuo apribojimo šaltinio formaliųjų ypatybių, o veikiau nuo jo materialinių ypatybių, susijusių su jo prieinamumu ir nuspėjamumu. Taigi galima kelti klausimą, ar tam tikrais atvejais tokių ypatybių turinti jurisprudencija gali būti laikoma teisiniu pagrindu, kuriuo pateisinamas toks pagal Chartiją užtikrintos teisės apribojimas.

9 Be to, man atrodo, kad toks prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausime iškeltų uždavinių performulavimas yra suderinamas su Teisingumo Teismo argumentavimu 2015 m. liepos 16 d. Sprendime *Lanigan* (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, 54 ir 55 punktai). Iš tikrųjų Teisingumo Teismas rėmėsi principu, kad prašomo perduoti asmens laikymas laisvės atėmimo vietoje yra apribojimas, kaip tai suprantama pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį. Tokio pat požiūrio Teisingumo Teismas laikėsi Sprendime *Aranyosi ir Căldăraru* (C-404/15 ir C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 101 punktas), darydamas išvadą, kad, jeigu teisminė institucija nepriėmė sprendimo dėl arešto orderio vykdymo per 90 dienų ir jeigu šiame etape ji numato asmenį laikyti suimtą, ji turi atitikti Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje nustatytą proporcingumo reikalavimą. Dėl teisės į laisvę apribojimo atitinkamą asmenį laikant sulaikytą žr. 2016 m. vasario 15 d. Sprendimą *N.* (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, 51 punktas).

10 Visų pirma žr. 2008 m. lapkričio 18 d. Sprendimą *Förster* (C-158/07, EU:C:2008:630, 67 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

11 Tiesa, Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje yra nustatyti kiti reikalavimai, kuriuos reikia įvykdyti norint apriboti Chartijoje pripažintas teises ir laisves. Tačiau tuo atveju, jeigu neįvykdomas teisinio pagrindo buvimo reikalavimas, tų kitų reikalavimų atitikties tikrinti nebūtina.

12 Nuomonė 1/15 (*dėl ES ir Kanados susitarimo dėl PNR*), 2017 m. liepos 26 d. (EU:C:2017:592).

13 Nuomonė 1/15 (*dėl ES ir Kanados susitarimo dėl PNR*), 2017 m. liepos 26 d., EU:C:2017:592, 37 punktas).

14 Nuomonė 1/15 (*dėl ES ir Kanados susitarimo dėl PNR*), 2017 m. liepos 26 d., EU:C:2017:592, 146 punktas).

15 Nuomonė 1/15 (*dėl ES ir Kanados susitarimo dėl PNR*), 2017 m. liepos 26 d. (EU:C:2017:592).

40. Vis dėlto reikėtų pažymėti, kad Sprendime *Knauf Gips / Komisija*[16], iš dalies panaikinęs Bendrojo Teismo sprendimą, Teisingumo Teismas nusprendė, kad, nesant konkretaus teisinio pagrindo, Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą apribojimas prieštarauja pamatiniam teisėtumo principui. Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad, remiantis Chartijos 52 straipsnio 1 dalimi, bet koks Chartijoje nustatytų teisių ir laisvių apribojimas turi būti numatytas įstatyme.

41. Pažymiu, kad Teisingumo Teismo sprendime *Knauf Gips / Komisija*[17] sukritikuotą apribojimą Bendrasis Teismas buvo pagrindęs Sprendimu *Akzo Nobel / Komisija*[18]. Taigi tai buvo jurisprudencija pagrįstas sprendimas. Todėl manau, kad Teisingumo Teismo nuoroda į „teisinio pagrindo nebuvimą“ atskleidžiama, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip šioje byloje, jurisprudencija nėra tinkamas pagrindas pateisinti Chartija garantuojamos teisės apribojimą.

42. Akivaizdu, kad Sprendime *Knauf Gips / Komisija*[19] pasirinkta išeitis negali būti suprantama taip, kad apribojimas, kaip jis suprantamas pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį, jokiu būdu negali būti grindžiamas jurisprudencija. Vis dėlto šiame sprendime atskleidžiami tam tikri ypatumai, susiję su pagrindinių teisių apribojimu remiantis jurisprudencija.

43. Nagrinėjamu atveju tai buvo jurisprudencija dėl atskirų procesinių klausimų. Be to, Sprendimas *Akzo Nobel / Komisija*[20], kuriuo Bendrasis Teismas buvo pagrindęs Teisingumo Teismo paneigtas išvadas, nebuvo Teisingumo Teismo patikrintas, nes ieškovas atsiėmė apeliacinį skundą dėl šio sprendimo[21]. Todėl remiantis Sprendimu *Knauf Gips / Komisija*[22] negalima daryti išvados, jog Teisingumo Teismas atmetė galimybę, kad jurisprudencija, jeigu ji yra prieinama, nuspėjama ir nėra aukštesnių instancijų nepatvirtinta jurisprudencija dėl atskirų procesinių klausimų, galėtų tapti apribojimo teisiniu pagrindu, kaip tai suprantama pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį.

44. Man atrodo, tokiam išaiškinimui pritaria kai kurie generaliniai advokatai, kurie šiuo klausimu yra išreiškę nuomonę, kad tam tikrais atvejais Chartija garantuojamų teisių apribojimas gali būti grindžiamas suformuota jurisprudencija, kuria vadovaujasi žemesnių instancijų teismai[23]. Vis dėlto manau, kad aplinkybė, jog pabrėžiama, kad žemesnių instancijų teismai pripažino tam tikrą jurisprudenciją, rodo, kad ta jurisprudencija turi būti suformuota aukštesnių instancijų teismų arba bent jau jų patvirtinta.

16 2010 m. liepos 1 d. Sprendimas *Knauf Gips / Komisija* (C-407/08 P, EU:C:2010:389, 91 ir 92 punktai).

17 2008 m. liepos 8 d. Sprendimas *Knauf Gips / Komisija* (T-52/03, nepaskelbtas Rink., EU:T:2008:253, 360 punktas).

18 2006 m. rugsėjo 27 d. Sprendimas *Akzo Nobel / Komisija* (T-330/01, EU:T:2006:269).

19 2010 m. liepos 1 d. Sprendimas *Knauf Gips / Komisija* (C-407/08 P, EU:C:2010:389, 91 ir 92 punktai).

20 2006 m. rugsėjo 27 d. Sprendimas *Akzo Nobel / Komisija* (T-330/01, EU:T:2006:269).

21 Žr. 2007 m. gegužės 8 d. Teisingumo Teismo pirmininko nutartį *Akzo Nobel / Komisija* (C-509/06 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2007:269).

22 2010 m. liepos 1 d. sprendimas (C-407/08 P, EU:C:2010:389, 91 ir 92 punktai).

23 Savo išvadoje sujungtose bylose *NS* (C-411/10 ir C-493/10, EU:C:2011:610, 75 išnaša) generalinė advokatė V. Trstenjak laikėsi nuomonės, kad nacionalinėje teisėje įtvirtintas pagrindinių teisių apribojimas taip pat gali kilti iš paprotinės teisės arba teismų praktikos. Šiuo klausimu noriu pasakyti, kad paprotinei teisei arba precedentų teisei dėl jos pobūdžio būdingas didelis stabilumas ir tam tikras privalomasis poveikis. Savo išvadoje byloje *Scarlet Extended* (C-70/10, EU:C:2011:255, 113 punktas) generalinis advokatas P. Cruz Villalón nurodė, kad „tik įstatymas parlamentine šio žodžio prasme būtų galėjęs leisti nagrinėti kitas sąlygas, nustatytas Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje“. Tačiau vėliau pateiktoje išvadoje *Coty Germany* (C-580/13, EU:C:2015:243, 37 punktas) tas pats generalinis advokatas padarė išvadą, kad tam tikromis aplinkybėmis „suformuota jurisprudencija“, kuri yra paskelbta, todėl prieinama, ir kuria vadovaujasi žemesnės instancijos teismai, galima papildyti teisės akto nuostatą ir ją paaiškinti, kad ji taptų nuspėjama.

45. Be to, atrodo, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) neatmeta galimybės, kad Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, pasirašyta 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje (toliau – EŽTK), garantuojamos laisvės apribojimas gali būti grindžiamas prieinama ir nuspėjama jurisprudencija, kuriai yra būdingas tam tikras stabilumas ir kuria vadovaujasi žemesnių instancijų teismai [24].

46. Todėl atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, kad jurisprudencija gali įvykdyti teisinio pagrindo buvimo reikalavimą, pirma, jeigu ji yra prieinama ir nuspėjama (bendrieji reikalavimai) ir, antra, jeigu ji yra nusistovėjusi ir nebuvo nuolat kvestionuojama (specialieji reikalavimai).

2. Ar naudojimosi teise į laisvę apribojimas, t. y. asmens laikymas suimto, atitinka teisinio pagrindo buvimo reikalavimą tuo atveju, jeigu yra grindžiamas jurisprudencija?

47. Ši byla ypatinga tuo, kad vykdančiosios Nyderlandų teisminės institucijos jurisprudencijoje pateikė išaiškinimus, kuriais vadovaudamosi bando apriboti teisę į laisvę, o tai prieštarauja aiškiam įstatymo parlamentine šio žodžio prasme tekstui.

48. Iš tikrųjų EŽTT mano, kad tuo atveju, jei asmens teisė į laisvę apribojama jį laikant suimtą, EŽTK 5 straipsnyje nustatytą reikalavimą, kad laisvė turi būti apribojama „pagal įstatymo nustatytą tvarką“, reikia suprasti taip, kad apribojimo teisinis pagrindas turi būti pakankamai prieinamas, tikslus ir numatomas, kad teisės subjektas būtų deramai apsaugotas nuo savivalės [25].

49. Vadovaudamasis tais pačiais kriterijais, Sprendime *Al Chodor* [26] Teisingumo Teismas nurodė, kad sulaikymas turi būti paskelbtas neteisėtu, jeigu objektyvūs kriterijai, pagal kuriuos nustatoma rizika, kad atitinkamas asmuo gali pasislėpti, kuria grindžiamas jo sulaikymas, yra grindžiami suformuota jurisprudencija, kuri patvirtina nusistovėjusią policijos praktiką ir nėra nustatyta privalomąją galią turinčioje visuotinai taikomoje nuostatoje [27]. Iš tikrųjų priimtomis visuotinai taikomomis nuostatomis suteikiamos būtinos garantijos, nes tame tekste nustatoma privaloma ir iš anksto žinoma valdžios institucijų diskrecija vertinti kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybes. Be to, taikant privalomoje nuostatoje nustatytus kriterijus, galima geriau iš išorės kontroliuoti minėtų institucijų diskreciją, siekiant apsaugoti prašytojus nuo savavališko laisvės apribojimo [28].

50. Iš tiesų tame pačiame Sprendime *Al Chodor* [29] Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad naudojimosi teise į laisvę apribojimas nagrinėtu atveju buvo grindžiamas Sąjungos teisės nuostata, kurioje dėl objektyvių kriterijų, rodančių pasislėpimo rizikos buvimą, savo ruožtu buvo daroma nuoroda į nacionalinę teisę. Iš tikrųjų Teisingumo Teismas nusprendė, kad šiomis Sąjungos teisės nuostatomis valstybės narės įpareigojamos tokius objektyvius kriterijus nustatyti privalomąją galią turinčioje visuotinai taikomoje nuostatoje [30].

24 Žr. 1979 m. balandžio 26 d. EŽTT sprendimą *Sunday Times prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:1979:0426JUD000653874, 47–52 punktai). Taip pat žr. 1998 m. gegužės 25 d. EŽTT sprendimą *Müller ir kiti prieš Šveicariją* (CE:ECHR:1988:0524JUD001073784, 29 punktas). EŽTT nuomone, jurisprudencija, „kuri yra prieinama ir nuspėjama ir kuria vadovaujasi žemesnių instancijų teismai“, kurioje išaiškinama teisę į saviraiškos laisvę apribojanti nacionalinės teisės nuostata, gali atitikti teisinio pagrindo buvimo reikalavimą.

25 Žr. 2008 m. balandžio 24 d. EŽTT sprendimą *Ismoilov ir kiti prieš Rusiją*, CE:ECHR:2008:0424JUD000294706, 137 punktas, ir 2016 m. gegužės 19 d. EŽTT sprendimą *J. N. prieš Jungtinę Karalystę* (CE:ECHR:2016:0519JUD003728912, 77 punktas).

26 2017 m. kovo 15 d. Sprendimas *Al Chodor* (C-528/15, EU:C:2017:213, 40 punktas).

27 2017 m. kovo 15 d. Sprendimas *Al Chodor* (C-528/15, EU:C:2017:213, 45 punktas).

28 2017 m. kovo 15 d. Sprendimas *Al Chodor* (C-528/15, EU:C:2017:213, 44 punktas).

29 2017 m. kovo 15 d. Sprendimas *Al Chodor* (C-528/15, EU:C:2017:213, 41 punktas).

30 2017 m. kovo 15 d. Sprendimas *Al Chodor* (C-528/15, EU:C:2017:213, 45 punktas).

51. Tačiau iš to, kad Teisingumo Teismas plačiai remiasi EŽTT jurisprudencija, darau išvadą, kad, neatsižvelgiant į nagrinėjamą atvejį reglamentuojančius teisės aktus ir taikomus Sąjungos teisės aktus, tais atvejais, kai iš individo atimama laisvė, turėtų būti (visada) tenkinami visi reikalavimai, susiję su teisinio pagrindo buvimu, aiškumu, numatomumu, prieinamumu ir apsauga nuo savivalės. Iš tikrųjų bet kokia laisvės atėmimo forma yra didelis teisės į laisvę suvaržymas, todėl turi atitikti griežtus reikalavimus.

52. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Chartijos 6 straipsniu garantuojamos teisės į laisvę apribojimui, t. y. asmens suėmimui, būtina taikyti ypač griežtus reikalavimus. Visų pirma svarbu išvengti bet kokios savivalės, kuri galima dėl aiškaus, tikslaus ir numatomo teisinio pagrindo nebuvimo.

53. Todėl tikslinga pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui naudingą atsakymą į klausimą, ar tokie jurisprudencijoje pateikti išaiškinimai, kokiais remiamasi nagrinėjamu atveju, atitinka pirmiau išdėstytus reikalavimus.

3. Taikymas nagrinėjamu atveju

54. Priminsiu, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, jog tiek jo, tiek *Gerechtshof Amsterdam* (Amsterdamo apeliacinis teismas) jurisprudencija yra skelbiama, todėl TC – prireikus pasikonsultavęs su savo advokatu – galėjo numatyti, kad jo suėmimas perdavimo tikslais gali užtrukti ilgiau nei 90 dienų po jo sulaikymo. Jis pabrėžia, kad šie jurisprudencijoje pateikti išaiškinimai yra aiškūs ir taikytini tik aiškiai apibrėžtose situacijose. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad nors jo jurisprudencijoje pateiktame išaiškinime išdėstyti argumentai skiriasi nuo tų, kuriais rėmėsi *Gerechtshof Amsterdam* (Amsterdamo apeliacinis teismas), taikant šiuos argumentus vis dėlto negaunama arba bent jau iki šios dienos nebuvo pasiekta konkrečių rezultatų, kurie skirtųsi nuo gautųjų taikant jo paties argumentus.

55. Reikia pažymėti, kad šie du jurisprudencijoje pateikti išaiškinimai skiriasi nuo nacionalinės teisės nuostatos, priimtos vykdant pagrindų sprendimą, teksto. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neprašo Teisingumo Teismo nurodyti, ar jis pažeidė Sąjungos teisę atitinkančio nacionalinės teisės aiškinimo pareigą. Bet kuriuo atveju Teisingumo Teismas neprivalo aiškinti valstybės narės nacionalinės teisės arba nustatyti, ar nacionalinių institucijų pateiktas išaiškinimas yra išaiškinimas *contra legem*[31].

56. Be to, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *Gerechtshof Amsterdam* (Amsterdamo apeliacinis teismas) nuolat paneigdavo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo jurisprudencijoje pateiktą išaiškinimą. Savo praktikoje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ir toliau remiasi savo paties jurisprudencijoje pateiktu išaiškinimu. Taigi, abu šie išaiškinimai yra sistemingai kvestionuojami.

57. Aš nemanau, kad aplinkybė, jog, taikant šiuos išaiškinimus, nebuvo pasiekti skirtingi rezultatai, gali būti pagrindas užpildyti dėl jų nenuoseklumo susidariusią spragą.

58. Žinoma, neatmetu galimybės, kad dėl tokios kelių jurisprudencijoje pateiktų išaiškinimų analogijos tam tikras asmuo galėtų bendrais bruožais nustatyti, kokią įtaką šie išaiškinimai galėtų daryti jo teisinei padėčiai, nesvarbu, koks išaiškinimas būtų pritaikytas galiausiai.

59. Vis dėlto, pirma, dėl jurisprudencijos, kuria nustatomi asmenų pagrindinių teisių apribojimai, nenuoseklumo gerokai sumažėja jos aiškumas, tikslumas ir nuspėjamumas. Dėl tokio nenuoseklumo taip pat gali atsirasti didesnių nagrinėjamų jurisprudencijoje pateiktų išaiškinimų skirtumų.

31 Šiuo klausimu žr. 2006 m. liepos 13 d. Sprendimą *Manfredi ir kt.* (C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461, 70 punktas).

60. Šiuo klausimu pažymiu, kad, kaip teigia TC, abu Nyderlandų teismų jurisprudencijoje pateikti išaiškinimai yra nenuoseklūs dėl momento, nuo kurio sustabdomi sprendimo dėl EAO vykdymo priėmimo terminai.

61. Be to, Nyderlandų vyriausybė savo rašytinėse pastabose teigia, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas reguliariai sustabdo pagrindų sprendimo 17 straipsnyje nustatytus terminus ir kitais atvejais, nei nurodytas prašyme priimti prejudicinį sprendimą. Neatsižvelgdama į tai, kad Nyderlandų vyriausybė, atsakydama į klausimą, jai pateiktą per teismo posėdį, nepateikė jokio pavyzdžio, reikalingo šiam teiginiui pagrįsti, ji pabrėžė, kad, atsižvelgiant į Nyderlandų teismų pateiktų išaiškinimų jurisprudencinį pobūdį, negalima atmesti galimybės, kad jie bus nenuosekliai taikomi kitais atvejais, nei nurodytas sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą.

62. Antra, dėl jurisprudencijos, pagal kurią asmens teisėms galėtų būti taikomi apribojimai, nenuoseklumo gali susidaryti padėtis, kai tas asmuo negalės nedviprasmiškai žinoti ir suprasti, koks apribojimo mechanizmas jam pritaikytas. Tačiau šis mechanizmas asmeniui atlieka lemiamą vaidmenį užtikrinant jo pagrindinių teisių apribojimo teisėtumą ir suteikiant jam galimybę užginčyti šį apribojimą kompetentingoms institucijoms. Taigi, tokiomis aplinkybėmis, kokios susiklostė nagrinėjamoje byloje, pirmosios instancijos teismo pripažintą jurisprudencijoje pateiktą išaiškinimą ginčijantis asmuo iš anksto žino, kad antrosios instancijos teismas, kuris pritaria jos kritinėms pastaboms, taikydamas savo paties parengtą išaiškinimą, vis tiek patvirtins pirminį sprendimą.

63. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, kad pagal Chartiją garantuojamos teisės apribojimas vadovaujantis dviem jurisprudencijoje pateiktais išaiškinimais, kurie pagrįsti skirtingais argumentais ir nuolat kvestionuojami, neatitinka teisinio pagrindo buvimo reikalavimo, kaip tai suprantama pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį. Kadangi nėra tenkinamas bent vienas iš šios išvados 46 punkte nurodytų reikalavimų, nėra būtina nustatyti, ar, siekiant užtikrinti nacionalinės teisės suderinamumą su Sąjungos teise, Chartijoje garantuojamos teisės apribojimas gali būti nustatytas teismo sprendimu, priešingai, nei aiškiai suformuluota įstatymo (formaliąja šio žodžio prasme) nuostatose.

64. Tokie jurisprudencijoje pateikti išaiškinimai *a fortiori* netenkina Chartijos 6 straipsnyje užtikrinamos teisės apribojimui asmenį laikant laisvės atėmimo vietoje taikomų reikalavimų, kurie, kaip nurodžiau šios išvados 52 punkte, yra ypač griežti.

65. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip šioje byloje, asmens teisės į laisvę apribojimas laikant laisvės atėmimo vietoje pasibaigus 90 dienų laikotarpiui nuo jo sulaikymo, nacionaliniu lygmeniu neturi teisinio pagrindo. Šiuo atveju pagal OLW 22 straipsnio 4 dalį vykdančioji teisminė institucija privalo nutraukti prašomo perduoti asmens suėmimą pagal EAO. Todėl reikia išnagrinėti, ar šis įpareigojimas atitinka pagrindų sprendimą.

B. Dėl besąlygiško įpareigojimo paleisti pagal EAO prašomą perduoti asmenį

66. TC ir Nyderlandų vyriausybė teigia, kad OLW 22 straipsnio 4 dalies turinys atspindi sąmoningą nacionalinės teisės aktų leidėjo pasirinkimą. Šį argumentą suprantu taip, kad, kaip nurodo šios suinteresuotosios šalys, perkeldama pagrindų sprendimą į nacionalinę teisę, valstybė narė gali įtraukti tam tikrą nuostatą, pagal kurią vykdančiosios teisminės institucijos privalo paleisti pagal EAO prašomą perduoti asmenį, kai pasibaigia minėto pagrindų sprendimo 17 straipsnyje nustatyti terminai.

67. Aš nepritariu šiai nuomonei.

68. Pirma, pagrindų sprendimu nėra išsamiai reglamentuoti visi proceso, per kurį priimami sprendimai dėl EAO vykdymo, aspektai. Taigi, papildydamos pagrindų sprendimu sukurtą sistemą, valstybės narės gali taikyti savo sprendimus. Tačiau, siekiant užtikrinti, kad šio pagrindų sprendimo tikslas būtų pasiektas, reikia nustatyti tam tikrus valstybių narių diskrecijos šioje srityje apribojimus [32].

69. Iš tikrųjų, kaip matyti iš Sprendimo *Lanigan* [33], dėl bendrosios ir besąlygiškos pareigos paleisti pagal EAO prašomą perduoti asmenį, kai visa prašomo perduoti asmens laikymo suimto trukmė viršija pagrindų sprendimo 17 straipsnyje nustatytą terminą, galėtų būti apribotas pagrindų sprendimu sukurtos perdavimo sistemos veiksmingumas, todėl galėtų iškilti kliūčių pasiekti jame nustatytus tikslus.

70. Tiesa, pagrindų sprendimo 12 straipsnio antrame sakinyje, siekiant nustatyti, kad pagal nacionalinės teisės nuostatas asmuo gali būti bet kuriuo metu lygtinai paleistas į laisvę, daroma nuoroda į vykdančiosios valstybės narės teisę. Tačiau, kaip matyti iš šios nuostatos formuluotės, toks paleidimas pagal nacionalinę teisę yra galimas su sąlyga, kad minėtos valstybės narės kompetentinga institucija imsis, jos nuomone, visų reikalingų priemonių, siekdama užtikrinti, kad asmuo nepasislėptų. Kita vertus, jei su laisvės suvaržymu nesusijusiomis priemonėmis neužtikrinamas pareigos perduoti asmenį įvykdymas, turėdama pareigą nutraukti suėmimą, vykdančioji teisminė institucija negali įvykdyti pagrindų sprendimo 17 straipsnio 5 dalyje nustatytos pareigos. Pagal šią nuostatą teisminė institucija privalo užtikrinti, kad ir toliau būtų tenkinamos materialinės sąlygos, būtinos efektyviam asmens perdavimui įvykdyti.

71. Antra, gali kilti klausimas, ar OLW 22 straipsnio 4 dalies turiniu iš tikrųjų yra išreikštas Nyderlandų teisės aktų leidėjo ketinimas taikyti pagrindinių teisių apsaugos standartą, kuris būtų aukštesnis už nustatytą pagrindų sprendimo nuostatose.

72. Manau, kad nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią vykdančioji teisminė institucija turi pareigą nutraukti prašomo perduoti asmens suėmimą pasibaigus 90 dienų laikotarpiui, neatsižvelgiant į tai, kad egzistuoja ypatingos aplinkybės, kaip tai suprantama pagal pagrindų sprendimo 17 straipsnio 7 dalį, dėl šios išvados ankstesniuose punktuose nurodytų priežasčių vėl kiltų grėsmė pagrindų sprendime nustatytam vienodam pagrindinių teisių apsaugos standartui ir šio sprendimo veiksmingumui. Manau, kad tokiais argumentais Teisingumo Teismas vadovavosi Sprendime *Melloni* [34].

73. Trečia, kaip nurodo Čekijos vyriausybė, nustačius bendrą ir besąlygišką pareigą paleisti pagal EAO prašomus perduoti asmenis pasibaigus 90 dienų laikotarpiui nuo jų sulaikymo, galėtų būti skatinama vilkinimo taktika, kuri taptų kliūtimi įvykdyti EAO.

74. Ketvirta, reikėtų pažymėti, kad griežtai taikant pagrindų sprendimo perkėlimo į nacionalinę teisę nuostatą, kaip antai OLW 22 straipsnio 4 dalį, galima atgrasyti nacionalinius teismus nuo prejudicinių klausimų pateikimo tuomet, kai pagal EAO prašomas perduoti asmuo, paleistas pasibaigus 90 dienų laikotarpiui, gali pasislėpti. Tokiomis aplinkybėmis svarbu pažymėti, kad Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog nacionalinės teisės aktais, kuriais vadovaudamasis nacionalinis teismas nusprendžia

32 Žr. 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimą *F* (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, 52, 56 ir 58 punktai). Dėl valstybių narių diskrecijos perkeliant pagrindų sprendimą, žr. S. Peers *ES Justice and Home Affairs Law (Volume II: ES Criminal Law, Policing, and Civil Law)*, 4 leidimas, OUP, Oxford, 2016, p. 91, 92 ir 95.

33 2015 m. liepos 16 d. sprendimas (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, 50 punktas).

34 2013 m. vasario 26 d. sprendimas (C-399/11, EU:C:2013:107, 56–63 punktas). Priminsiu, jog tame sprendime Teisingumo Teismas nustatė, kad jeigu valstybei narei būtų leista remtis Chartijos 53 straipsniu, siekiant *in absentia* nuteisto asmens perdavimui taikyti Sąjungos teisės aktuose nenustatytą sąlygą, iškiltų grėsmė šiuose teisės aktuose nustatytų pagrindinių teisių apsaugos standartų vienodumui, būtų pažeisti abipusio pasitikėjimo ir pripažinimo principai, kuriuos šiuo pagrindų sprendimu siekiama sustiprinti, ir taip būtų pakenkta pagrindų sprendimo veiksmingumui.

verčiau nepateikti Teisingumo Teismui prejudicinių klausimų, yra pažeidžiamos SESV 267 straipsnyje nustatytos nacionalinių teismų prerogatyvos, todėl sumažėja Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo pasinaudojant prašymo priimti prejudicinį sprendimą mechanizmu veiksmingumas [35].

75. Dėl šių priežasčių manau, kad bent jau tais atvejais, kai asmens perdavimo negalima užtikrinti su laisvės suvaržymu nesusijusiomis priemonėmis, pagrindų sprendimu draudžiama nustatyti besąlygišką pareigą paleisti pagal EAO prašomą perduoti asmenį, kai viso prašomo perduoti asmens laikymo suimto trukmė viršija pagrindų sprendimo 17 straipsnyje nustatytą laikotarpį. Dabar reikia išnagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus, susijusius su pareiga netaikyti nacionalinės teisės nuostatų, nesuderinamų su Sąjungos teise.

C. Nacionalinio teismo pareiga netaikyti nacionalinės teisės nuostatų, nesuderinamų su Sąjungos teise

76. Pirmiausia noriu pažymėti, kad, išskyrus papildomo ir bendro pobūdžio klausimus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuodugniai neišdėstė problemų, susijusių su pareiga netaikyti su Sąjungos teise nesuderinamų nacionalinės teisės nuostatų. Šis klausimas nebuvo išsamiai aptartas ir suinteresuotųjų šalių pastabose.

77. Dėl šių priežasčių, siekdamas pateikti naudingą atsakymą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, savo analizėje aprėpsiu tik esminius aspektus.

78. Sprendime *Popławski* [36] Teisingumo Teismas nusprendė, kad pagrindų sprendimo nuostatos neturi tiesioginio poveikio. Be to, tame sprendime Teisingumo Teismas pabrėžė, kad valdžios institucijos turi pareigą nacionalinę teisę aiškinti laikantis Sąjungos teisės [37].

79. Tačiau Sprendime *Popławski* [38] Teisingumo Teismas neatsakė į klausimą, ar vykdančioji teisminė institucija privalo netaikyti pagal pagrindų sprendimą priimtos nacionalinės teisės nuostatos, kai, pirma, ši nuostata yra nesuderinama su pagrindų sprendimu ir, antra, Sąjungos teisę atitinkantis jos išaiškinimas nulemtų nacionalinės teisės išaiškinimą *contra legem*. Prejudicinį klausimą, dėl kurio buvo priimtas šis sprendimas, iškėlęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kreipėsi su antruoju prašymu priimti prejudicinį sprendimą ir dar kartą paklausė Teisingumo Teismo, ar tokia pareiga egzistuoja [39].

80. Manau, tokiomis aplinkybėmis, kaip šioje byloje, į klausimą, ar vykdančioji teisminė institucija privalo netaikyti su pagrindų sprendimu nesuderinamos nacionalinės teisės nuostatos, reikia atsakyti neigiamai.

35 2016 m. liepos 5 d. Sprendimas *Ognyanov* (C-614/14, EU:C:2016:514, 25 punktas).

36 2017 m. birželio 29 d. sprendimas (C-579/15, EU:C:2017:503, 26 punktas).

37 2017 m. birželio 29 d. Sprendimas *Popławski* (C-579/15, EU:C:2017:503, 31 punktas).

38 2017 m. birželio 29 d. sprendimas (C-579/15, EU:C:2017:503).

39 Pirmasis prejudicinis klausimas byloje *Popławski* (C-573/17; šiuo metu ją nagrinėja Teisingumo Teismas) yra suformuluotas taip: „Jei vykdančioji teisminė institucija nacionalinės teisės nuostatų, priimtų įgyvendinant pagrindų sprendimą, negali aiškinti taip, kad jų taikymas lemtų pagrindų sprendimą atitinkantį rezultatą, ar ji, vadovaudamasi viršenybės principu, turi netaikyti nacionalinės teisės nuostatų, nesuderinamų su šio pagrindų sprendimo nuostatomis?“

81. Visų pirma, iš tiesų, kiek tai susiję su pareiga netaikyti su ES teise nesuderinamos nacionalinės teisės nuostatos, doktrinoje išskiriamas Sąjungos teisės aktų pakeitimo poveikis ir Sąjungos teisės aktų netaikymo poveikis. Sąjungos teisės aktų netaikymo poveikio sąvoka yra grindžiama idėja, kad, nors Sąjungos teisės aktas tiesioginio poveikio neturi, nacionalinės valdžios institucijos gali netaikyti nacionalinės teisės nuostatos, kuri yra nesuderinama su tuo aktu [40].

82. Nepaisant neaiškaus skirtumo tarp šių dviejų poveikių, svarbu pažymėti, kad pagrindinės bylos šalys yra ne du privatūs asmenys, o prokuratūra ir fizinis asmuo, todėl byla yra susijusi tik su Sąjungos teisės taikymu vertikalių santykių atveju. Todėl, siekiant netaikyti tokios nacionalinės teisės nuostatos, kaip OLW 22 straipsnio 4 dalis, kuria prieštaraujama pagal EAO prašomo perduoti asmens laikymui suimto praėjus 90 dienų nuo jo sulaikymo, atitinkama valstybė narė, veikdama prieš tą asmenį, turėtų remtis pagrindų sprendimu, kurio perkėlimas į šios valstybės narės nacionalinę teisę buvo įvykdytas neteisingai. Tokiu atveju, remiantis pagrindų sprendimu, būtų pasiektas priešingas tiesioginis poveikis, kurį Teisingumo Teismas yra pasmerkęs keliuose sprendimuose [41].

83. Antra, jeigu nebūtų taikomos OLW 22 straipsnio 4 dalies nuostatos, tai ne tik padarytų neigiamą įtaką trečiosios šalies teisėms, kylančioms iš pagrindų sprendimo taikymo dviejų valstybės subjektų ginčui, bet ir būtų padarytas sunkus TC teisės į laisvę pažeidimas nagrinėjamoje byloje dėl TC skundo dėl valstybės vardu veikiančio subjekto [42].

84. Be to, skirtingai nei prašyme priimti prejudicinį sprendimą byloje *Popławski* (C-579/17, šiuo metu nagrinėjama Teisingumo Teisme), šiuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad vykdant pagrindų sprendimą priimtą nacionalinės teisės nuostatą gali aiškinti nepažeisdamas draudimo aiškinti *contra legem* ir taip, kad dėl jos taikymo būtų gautas šį pagrindų sprendimą atitinkantis rezultatas. Vis dėlto, savo išaiškinimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia apriboti pagal EAO prašomo perduoti asmens teisę į laisvę. Tai darydamas, šis teismas prieštarauja teisinio saugumo principui, kuris įtvirtintas Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje kaip teisinio pagrindo buvimo reikalavimas. Be to, kad ir koks teisinis pagrindas būtų pasirinktas, nacionalinis teismas negalėtų netaikyti OLW 22 straipsnio 4 dalies, neatsižvelgdamas į teisinio saugumo principą.

85. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, manau, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos šioje byloje, vykdančioji teisminė institucija negalėtų remtis pagrindų sprendimo nuostatomis, siekdama netaikyti vykdant šį pagrindų sprendimą priimtos nacionalinės teisės nuostatos, kokia išdėstyta OLW 22 straipsnio 4 dalyje, ir dėl to nukentėtų pagal EAO prašomas perduoti asmuo.

VII. Išvada

86. Atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui į *rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas, Nyderlandai) pateiktą prejudicinį klausimą atsakyti taip:

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 6 straipsniu ir 52 straipsnio 1 dalimi draudžiama, remiantis jurisprudencija, apriboti pagal Europos arešto orderį (EAO) prašomo perduoti asmens teisę į laisvę, jį laikant suimtą, pasibaigus 90 dienų laikotarpiui nuo jo sulaikymo, jeigu toks apribojimas

40 Dėl pakeitimo poveikio ir netaikymo poveikio skirtumo žr. Dougan, M., „When worlds collide! Competing visions of the relationship between direct effect and supremacy“, *Common Market Law Review*, 2007, vol. 44, Nr. 4, p. 931–963; Figueroa Regueiro, P. V., „Invocability of Substitution and Invocability of Exclusion: Bringing Legal Realism to the Current Developments of the Case-Law of “Horizontal” Direct Effect of Directives“, *Jean Monnet Working Paper*, 2002, Nr. 7, p. 28–34.

41 Dėl šių direktyvų žr. 1979 m. balandžio 5 d. Sprendimą *Ratti* (148/78, EU:C:1979:110, 22 punktas) ir 1987 m. spalio 8 d. Sprendimą *Kolpinghuis Nijmegen* (80/86, EU:C:1987:431, 10 punktas).

42 Žr., priešingai, 2013 m. kovo 21 d. Sprendimą *Salzburger Flughafen* (C-244/12, EU:C:2013:203, 46 ir 47 punktai). Dėl doktrinoje pateiktų Teisingumo Teismo nuorodos į 2004 m. sausio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimą *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 57 punktas) išaiškinimų žr. Squintani, L., Vedder, H.H.B., „Towards Inverse Direct Effect? A Silent Development of a Core European Law Doctrine“, *Review of European Comparative & International Environmental Law*, vol. 23(1), 2014, p. 147–149.

grindžiamas skirtingais tokios nacionalinės teisės nuostatos kaip *Overleveringswet* (Įstatymas dėl perdavimo) 22 straipsnio 4 dalis, kuria vykdančioji teisminė institucija įpareigojama pasibaigus minėtam laikotarpiui paleisti tokį asmenį, išaiškinimais.